

ΕΕμπΔ

Επιθεώρηση του Εμπορικού Δικαίου

ΜΕΛΕΤΕΣ

Ι. ΡΟΚΑΣ

Ασφάλιση και κοροναϊός (Covid 19)

Μ.-Θ. ΜΑΡΙΝΟΣ

Η Οδηγία 2019/633 σχετικά με τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές στις σχέσεις μεταξύ επιχειρήσεων στην αλυσίδα εφοδιασμού γεωργικών προϊόντων και τροφίμων

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Σύμβαση αποκλειστικής διανομής, ευθύνη μελών ΔΣ ανώνυμης ασφαλιστικής εταιρίας, διμελής ΑΕ, καταβολή ασφαλίστρου και ασφαλιστική κάλυψη, παράβαση κώδικα δεοντολογίας εταιριών διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, ψηφιακή πλατφόρμα προστασίας κύριας κατοικίας, συστήματα πληρωμών με κάρτα

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ • ΤΕΥΧΟΣ 2^ο

Γ. ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

Επιστημονική κίνηση στο εξωτερικό

Επιμ. ύλης: Αλέξανδρος Ν. Ρόκας, Δ.Ν. (*HU Berlin*), LL.M. (*Harvard, HU Berlin*)
 Συντάκτες: Γερμανία: Κανέλλος Ν. Κλαμαρής, Δ.Ν. (*Köln*), LL.M. (*Köln*), LL.M. (*NYU*)· Ηνωμένο Βασίλειο: Όλγα Γαλαζούλα, LL.M. (*London School of Economics*), Εταίρος Δικηγ. Εταιρίας Ashurst· ΗΠΑ: Ισιδώρα Πάργα, LL.M. (*The University of Chicago, Leiden University*)· Κύπρος: Χρίστος Στρόπος, LL.M., LL.M.Eur, Δικηγόρος (Χάρης Κυριακίδης ΔΕΠΕ)

1. Γερμανία. Προϋποθέσεις της ευθύνης του εμπόρου για αξιολογήσεις του προϊόντος από καταναλωτές στην Amazon: Με την παρουσιαζόμενη απόφασή του¹, το BGH ασχολήθηκε με την ευθύνη του εμπόρου για τις αξιολογήσεις του προϊόντος του από καταναλωτές στην Amazon.

α) Πραγματικά περιστατικά: Η εταιρία Α προσέφερε (ως έμπορος και όχι ως παραγωγός) προς πώληση μέσω της Amazon ταινίες κινησιολογίας, που προσκολλώνται στο δέρμα. Με την αναζήτηση ενός προϊόντος στην Amazon παρουσιάζονται όλοι οι προμηθευτές του συγκεκριμένου προϊόντος, οι δε αγοραστές μπορούν να αξιολογούν το προϊόν στη σελίδα της Amazon, η οποία καταχωρίζει τα σχετικά σχόλια κάτω από το εκάστοτε προϊόν χωρίς να προβαίνει σε περαιτέρω εξέταση. Κάτω από την προσφορά της Α υπήρχαν αξιολογήσεις καταναλωτών, οι οποίες αναφέρονταν σε αναληγτικές ιδιότητες των ταινιών κινησιολογίας. Οι ιδιότητες αυτές δεν αποδεικνύονταν ιατρικά. Το σωματείο Β, του οποίου σκοπός είναι η προστασία των επαγγελματιών συμφερόντων των μελών του (ιδίως δε η τήρηση των κανόνων του ανταγωνισμού), ενήγαγε την Α. Το Πρωτοδικείο του Essen απέρριψε την αγωγή². Το Εφετείο του Hamm απέρριψε την έφεση του ενάγοντος³.

β) Το BGH ερμήνευσε, αρχικά, τις διατάξεις των § 11 παρ. 1 εδ. α' αρ. 11 και εδ. β' του νόμου για τη διαφήμιση στον χώρο της υγείας (*Gesetz über die Werbung auf dem Gebiete des Heilwesens*, εφεξής «HWG»), από τις οποίες προκύπτει ότι εκτός των ειδικών/επιστημονικών κύκλων δεν επιτρέπεται να διαφημίζονται φαρμακευτικά ή παραϊατρικά προϊόντα, θεραπείες, αντικείμενα ή άλλα μέσα με απόψεις τρίτων, με δηλώσεις ευγνωμοσύνης ή σύστασης ή με παραπομπή σε τέτοιες

1. BGH, απόφ. από 20.2.2020 - I ZR 193/18, NJW 2020, 1520. Προσβάσιμη στον ακόλουθο σύνδεσμο της βάσης δεδομένων του BGH: <https://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/list.py?Gericht=bgh&Art=en&sid=68a3b7ee01a8c2a26178019a84afa266>.

2. Πρωτοδικείο Essen, απόφ. από 30.8.2017 - 42 O 20/17, openJur 2020, 4198. Προσβάσιμη στον σύνδεσμο <https://openjur.de/u/2197957.html>.

3. Εφετείο Hamm, απόφ. από 11.9.2018 - 4 U 134/17, openJur 2019, 34022. Προσβάσιμη στον σύνδεσμο <https://openjur.de/u/2185760.html>.

δηλώσεις, εάν αυτές οι δηλώσεις γίνονται με τρόπο καταχρηστικό ή παραπλανητικό. Η παράβαση των παραπάνω διατάξεων συνιστά και παράβαση της § 3a του νόμου για τον αθέμιτο ανταγωνισμό (Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb, εφεξής «UWG»), κατά την οποία αθέμιτα πράττει όποιος παραβιάζει διάταξη νόμου, που μεταξύ άλλων αποσκοπεί στη ρύθμιση της αγοράς προς το συμφέρον των συμμετεχόντων στην αγορά, και η παράβαση είναι κατάλληλη να πλήξει εμφανώς τα συμφέροντα των καταναλωτών, άλλων συμμετεχόντων στην αγορά ή άλλων ανταγωνιστών⁴.

i) Παρ' ότι το BGH δέχθηκε αρχικά ότι τα επίμαχα σχόλια τρίτων⁵ ενείχαν το στοιχείο της παραπλάνησης, επειδή η καταπολέμηση του πόνου μέσω των ταινιών κινησιολογίας δεν επιβεβαιωνόταν ιατρικά⁶, τόνισε στη συνέχεια ότι η A ούτε προώθησε τα προϊόντα με βάση τις αξιολογήσεις των πελατών, ούτε εμμέσως προκάλεσε αυτές, ούτε τις υιοθέτησε ώστε να μπορούν να καταλογιστούν σε αυτήν οι αξιολογήσεις αυτές⁷.

ii) Ως προς τον καταλογισμό των αξιολογήσεων των καταναλωτών στην A, το BGH επεσήμανε ότι η υιοθέτηση δηλώσεων τρίτων από κάποιον στο πλαίσιο της § 11 παρ. 1 εδ. α' αρ. 11 HWG εξαρτάται είτε από την ανάληψη της ευθύνης για την ακρίβεια του περιεχομένου των δηλώσεων, είτε από τη δημιουργία της καταλογιστής σε αυτόν εντύπωσης ότι ταυτίζεται με τα σχόλια ή τα υιοθετεί, πράγμα που κρίνεται κατά τις αντιλήψεις του μέσου χρήστη της συγκεκριμένης αγοράς και τις λοιπές σχετικές περιστάσεις⁸. Το ότι η A δεν υιοθέτησε τις συγκεκριμένες δηλώσεις προέκυπτε από το ότι οι αξιολογήσεις των καταναλωτών ήταν σημασμένες ως τέτοιες και διαχωρίζονταν σαφώς στην πλατφόρμα της Amazon από την προσφορά της A, μπορούσαν δε να είναι και αρνητικές και υπέκειντο σε συνεχείς αλλαγές, τις οποίες η A δεν μπορούσε να επηρεάσει, με συνέπεια να μην κατατάσσονται τελικά οι εν λόγω αξιολογήσεις από τους χρήστες της Amazon στη σφαίρα επιρροής της A⁹.

γ) Περαιτέρω, συνέχισε το BGH, η A δεν είχε υποχρέωση παράλειψης παραπλανητικής ενέργειας με βάση τις διατάξεις της § 5 παρ. 1 εδ. α' και παρ. 2 αρ. 2 UWG, κατά τις οποίες αθέμιτα πράττει όποιος στο πλαίσιο της επιχειρηματικής του δραστηριότητας προβαίνει σε παραπλανητική ενέργεια, η οποία είναι κατάλληλη να προκαλέσει σε καταναλωτή ή άλλον συμμετέχοντα στην αγορά επιχειρηματική απόφαση την οποία αλλιώς δεν θα είχε λάβει¹⁰.

Παρ' ότι οι επίμαχες δηλώσεις των καταναλωτών ήταν παραπλανητικές αφού

---

4. BGH, απόφ. από 20.2.2020 - I ZR 193/18, NJW 2020, 1520, 1521 σκ. 11.

5. Το ότι πρόκειται για σχόλια τρίτων δεν αποκλείει την ευθύνη κατά την § 11 παρ. 1 εδ. α αρ. 11 HWG, αφού η διάταξη αυτή απαγορεύει και τη διαφήμιση με βάση αξιολογήσεις τρίτων.

6. BGH, απόφ. από 20.2.2020 - I ZR 193/18, NJW 2020, 1520, 1521 σκ. 11.

7. BGH, ό.π., σκ. 14, 15.

8. BGH, ό.π., σκ. 16, 17.

9. BGH, ό.π., σκ. 18, 19, 23.

10. BGH, ό.π., σκ. 26, 27.

δεν αποδεικνύονταν ιατρικά, το BGH έκρινε ότι η Α δεν είχε κάποια εγγυητική θέση (Garantenstellung) λόγω της οποίας ήταν υποχρεωμένη να αποτρέψει την παραπλάνηση από τις αξιολογήσεις των καταναλωτών¹¹. Η ύπαρξη παραπλανητικών δηλώσεων καταναλωτών, οι οποίες μπορούν να πλήξουν συμφέροντα των συμμετεχόντων στην αγορά προστατευόμενα από το δίκαιο του ανταγωνισμού, είναι κίνδυνος εγγενής σε ηλεκτρονικές πλατφόρμες αγορών¹². Μάλιστα, συμπλήρωσε το BGH, η ύπαρξη αξιολογήσεων των καταναλωτών είναι και *επιθυμητή* στις ηλεκτρονικές πλατφόρμες αγορών, αφού βελτιώνει την πληροφόρηση των καταναλωτών ως προς τις τιμές και την ποιότητα των προϊόντων, εξισορροπώντας τους κινδύνους που μπορούν να προκύψουν από αυτές τις αξιολογήσεις για συμφέροντα που προστατεύονται από το δίκαιο του ανταγωνισμού¹³. Τέλος, οι αξιολογήσεις αυτές προστατεύονται και από τον Θεμελιώδη Νόμο (δηλαδή το γερμανικό Σύνταγμα), ως απόρροια της ελευθερίας του τύπου και της γνώμης¹⁴.

δ) Με αυτές τις σκέψεις το BGH απέρριψε την αναίρεση (Revision) κατά της απόφασης του Εφετείου.

ε) Η παρουσιασθείσα απόφαση του BGH δεν υπεισήλθε στο ζήτημα της ευθύνης του διαχειριστή ηλεκτρονικής πλατφόρμας αγορών για τις αξιολογήσεις καταναλωτών για τα προϊόντα που πωλούνται στην πλατφόρμα σύμφωνα με τις διατάξεις για τον αθέμιτο ανταγωνισμό¹⁵.

ι) Στον απόηχο της παρουσιασθείσας απόφασης σημειώθηκαν αμφιβολίες ως προς την κρίση του BGH ότι οι αξιολογήσεις των καταναλωτών ήταν παραπλανητικές για τον λόγο ότι δεν είχαν επιβεβαιωθεί ιατρικά, αφού οι υποκειμενικές αυτές κρίσεις των καταναλωτών δεν μπορούν να ελεγχθούν ως προς την αλήθειά τους¹⁶. Όμως, σύμφωνα με αυτή την κριτική, τέτοιες υποκειμενικές κρίσεις θα είναι παραπλανητικές μόνο εάν χρησιμοποιούνται για την προώθηση του προϊόντος και, συνεπώς, τους προσδίδεται μία χροιά αντικειμενικότητας, πράγμα που δεν συνέβη στην υπό κρίση περίπτωση¹⁷.

ii) Επιπλέον, διατυπώθηκε η άποψη ότι το BGH εξίσωσε με την απόφασή του, κατ' αποτέλεσμα, τις αξιολογήσεις των καταναλωτών σε μία διαδικτυακή πλατφόρμα αγορών με έρευνα αγοράς επί των προτιμήσεων των καταναλωτών, παρ' ότι οι έρευνες αγοράς είναι σύνθετες, διενεργούνται από επαγγελματίες και μπορούν να απομονώσουν τις απόψεις των καταναλωτών που βασίζονται στη συγκυριακή τους

---

11. BGH, ό.π., σκ. 33, 34.

12. BGH, ό.π., σκ. 36.

13. BGH, ό.π., σκ. 37, 39.

14. BGH, ό.π., σκ. 38, 40.

15. *Gräbig*, σχόλιο στην BGH, απόφ. από 20.2.2020 - I ZR 193/18, MMR 2020, 310, 311· *Hofmann*, σχόλιο στην BGH, απόφ. από 20.2.2020 - I ZR 193/18, WRP 2020, 579, 580.

16. *Grisse*, σχόλιο στην BGH, απόφ. από 20.2.2020 - I ZR 193/18, NJW 2020, 1524.

17. *Grisse*, ό.π., 1524, 1525.

διάθεση ή είναι αμιγώς υποκειμενικές¹⁸. Ένα άλλο σημείο κριτικής επικεντρώνεται στην κρίση του BGH ότι η ανταλλαγή απόψεων ως προς τα προϊόντα μπορεί να ενισχύσει τον ανταγωνισμό ως προς τις τιμές και την ποιότητα των προϊόντων. Τούτο, όμως, κατά την άποψη αυτή, απέχει από την πραγματικότητα, καθώς οι απόψεις που εκφράζονται στη διαδικτυακή πλατφόρμα δεν είναι κατάλληλη πηγή πληροφοριών λόγω του υποκειμενικού τους χαρακτήρα¹⁹. Συνέπεια των αμέσως παραπάνω δύο σημείων κριτικής ήταν η θέση, ότι υπήρχε στη συγκεκριμένη περίπτωση εγγυητική θέση του εμπόρου και ότι, γενικότερα, η απόφαση του BGH άνοιξε την πόρτα για μία ευνοϊκότερη μεταχείριση παραπλανητικών αξιολογήσεων καταναλωτών²⁰.

iii) Τέλος, διατυπώθηκε το ερώτημα, εάν οι κρίσεις του BGH στη συγκεκριμένη υπόθεση εφαρμόζονται και όταν ο έμπορος χρησιμοποιεί αξιολογήσεις καταναλωτών στη δική του ιστοσελίδα. Ειδικότερα, σημειώθηκε ότι εάν ο έμπορος επηρεάζει το ποιες αξιολογήσεις καταναλωτών θα αναρτηθούν στην ιστοσελίδα του, τότε, κατά τις αρχές που διατύπωσε το BGH στην παρουσιασθείσα απόφαση, μάλλον θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι υιοθετεί αυτές τις αξιολογήσεις και, άρα, θα ευθύνεται για αυτές²¹.

2. Ηνωμένο Βασίλειο. *Σχεδιαζόμενες μεταρρυθμίσεις στο βρετανικό δίκαιο εταιρικών αναδιάρθρωσεων και πτωχεύσεων:* Εν μέσω πανδημίας και με τον διαθέσιμο κοινοβουλευτικό χρόνο στην Βουλή των Κοινοτήτων να είναι περιζήτητος, η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου (H.B.) έφερε στις 20 Μαΐου προς ψήφιση ένα νομοσχέδιο που αναμένεται να επιφέρει τις πιο σημαντικές αλλαγές της τελευταίας οικοσαετίας στο βρετανικό δίκαιο εταιρικών αναδιάρθρωσεων και πτωχεύσεων²².

Το νομοσχέδιο περιλαμβάνει τόσο μεταβατικές ρυθμίσεις περιορισμένης διάρκειας λόγω της παρούσας κρίσης (όπως για παράδειγμα προσωρινή αναστολή των αιτήσεων πτώχευσης και της ευθύνης μελών διοικητικού συμβουλίου για επιλήψιμες συναλλαγές (wrongful trading)), όσο και ρυθμίσεις μόνιμου χαρακτήρα. Για τις ανάγκες του παρόντος σημειώματος, θα επικεντρωθούμε στην δεύτερη κατηγορία.

Αυτές συνοψίζονται σε τρεις βασικούς άξονες:

α) Το νέο σχέδιο αναδιάρθρωσης (restructuring plan)

Όσοι παρακολουθούν από κοντά τα νομικά τεκταινόμενα του Η.Β., θα έχουν ήδη συναντήσει το περίφημο «σχέδιο διακανονισμού» (scheme of arrangement) που περιλαμβάνεται στο μέρος 26 του Companies Act 2006. Το συγκεκριμένο νομοθετικό εργαλείο έχει χρησιμοποιηθεί εκτενώς τα τελευταία χρόνια για την επιτυχή υλοποίηση πολύπλοκων αναδιάρθρωσεων εισηγμένων χρεωγράφων και κοινο-

18. *Berlit*, σχόλιο στην BGH, απόφ. από 20.2.2020 - I ZR 193/18, LMK 2020, 429248.

19. *Berlit*, ό.π., LMK 2020, 429248.

20. *Berlit*, ό.π., LMK 2020, 429248.

21. *Gräbig*, σχόλιο στην BGH, απόφ. από 20.2.2020 - I ZR 193/18, MMR 2020, 310.

22. Το κείμενο του νομοσχεδίου είναι διαθέσιμο εδώ: <https://publications.parliament.uk/pa/bills/lbill/58-01/113/5801113.pdf>.

πρακτικών δανείων με διάφορες διαβαθμίσεις προτεραιότητας (senior/junior tranches). Εντελώς περιληπτικά, αυτό συνιστά μια διαδικασία εντός του δικαστηρίου, κατά την οποία, η προτείνουσα εταιρία αιτείται την έγκριση ενός σχεδίου διακανονισμού με τους πιστωτές της, οι οποίοι κατατάσσονται σε κατηγορίες, ανάλογα με την ομοιότητα (ή όχι) των δικαιωμάτων που απολαμβάνουν και που προτείνεται να αναλάβουν έναντι της εταιρίας, εάν το σχέδιο γίνει αποδεκτό. Για να μπορέσει ένα σχέδιο διακανονισμού να εγκριθεί από το δικαστήριο, απαιτείται η συμφωνία των πιστωτών που εκπροσωπούν τουλάχιστον 75% της αξίας των απαιτήσεων και η συμφωνία της πλειοψηφίας των πιστωτών κάθε κατηγορίας, και, εφόσον εγκριθεί, ισχύει έναντι όλων των πιστωτών που περιλαμβάνονται στο σχέδιο. Εφόσον δηλαδή ένα σχέδιο διακανονισμού υπερψηφιστεί από μια κατηγορία πιστωτών αλλά και όλες τις προτεινόμενες κατηγορίες συνολικά (και εγκριθεί από το δικαστήριο), μεταβάλλει τις απαιτήσεις όλων των πιστωτών. Το σχέδιο διακανονισμού αποτελεί ίσως την πιο επιτυχημένη «εξαγωγή» του Αγγλικού νομικού συστήματος σε ό,τι αφορά τις αναδιρθρώσεις, καθώς δεκάδες εταιρίες το έχουν χρησιμοποιήσει, παρά το γεγονός ότι το αρχικό nexus τους με την δικαιοδοσία του Η.Β. είναι ανύπαρκτο. Ως παράδειγμα καλού forum shopping, ξένες εταιρίες χωρίς θυγατρικές ή περιουσιακά στοιχεία στο Η.Β. μπορούν να αλλάξουν το δίκαιο και την δικαιοδοσία που διέπει τις δανειακές τους συμβάσεις σε Αγγλικό και να δημιουργήσουν τα θεμέλια δικαιοδοσίας των Αγγλικών δικαστηρίων, με βάση την αρχή του «επαρκούς συνδέσμου» (sufficient connection)²³.

Παρά την επιτυχία του σχεδίου διακανονισμού ανά τα χρόνια, το γεγονός ότι δεν δίνει την δυνατότητα μη συναινετικής μεταβολής δικαιωμάτων πιστωτών μιας ολόκληρης κατηγορίας (αλλά μόνο μειοψηφιών μέσα σε μια κατηγορία) ευρέως θεωρείται ένα από τα ελαττώματά του, καθώς μπορεί να δώσει μεγάλη διαπραγματευτική δύναμη σε πιστωτές με μειωμένη εξασφάλιση, όταν για οποιοδήποτε λόγο δεν μπορούν να καταταχθούν στην ίδια κατηγορία με άλλους πιστωτές. Κυρίως αυτό το πρόβλημα επιδιώκει να λύσει το νέο σχέδιο αναδιάρθρωσης (restructuring plan), που θα εισαχθεί ως καινούριο μέρος 26A στο Companies Act 2006. Πράγματι, ως προς τη γενική διαδικασία που θα ακολουθείται ενώπιον του δικαστηρίου και της συνέλευσης των πιστωτών, το σχέδιο αναδιάρθρωσης έχει βασιστεί στο σχέδιο διακανονισμού σε μεγάλο βαθμό – η κύρια διαφορά όμως είναι ότι, στα πλαίσια του σχεδίου αναδιάρθρωσης, θα είναι δυνατή η μη συναινετική μεταβολή όρων ολόκληρης κατηγορίας πιστωτών (ήτοι cross-class cram down, όπως ο όρος είναι επίσης ευρέως γνωστός στα πλαίσια του αμερικανικού πτωχευτικού δικαίου, αλλά χρησιμοποιείται και από την Οδηγία 2019/1023/ΕΕ). Αυτό μπορεί να συμβεί όταν κατά βάση συντρέχουν οι δυο παρακάτω προϋποθέσεις:

---

23. Για παράδειγμα, όπως συνέβη στις υποθέσεις Re Arcoa Parking Holdings GmbH [2015] 4 All E.R. 572, Re DTEK Finance Plc [2016] EWHC 3562, Re NN2 Newco Limited [2019] EWHC 2532 (Ch).

(i) Η κατηγορία πιστωτών που δεν συναίνεσε στο σχέδιο δεν είναι σε χειρότερη θέση, συγκριτικά με τη θέση που θα είχε στο εναλλακτικό σενάριο (δηλαδή εάν το σχέδιο δεν έμπαινε σε ισχύ). Στις περισσότερες περιπτώσεις, το εναλλακτικό σενάριο θα είναι η πτώχευση (αν και το κείμενο του νόμου επιτρέπει μεγαλύτερη ελευθερία και μπορεί να περιλαμβάνει και άλλες εναλλακτικές). Σε αυτή την περίπτωση, η εταιρία πρέπει να αποδείξει στο δικαστήριο ότι ο προτεινόμενος συμβιβασμός συνιστά καλύτερη εναλλακτική για την εν λόγω κατηγορία πιστωτών σε σχέση με την πτώχευση.

(ii) Τουλάχιστον μία κατηγορία πιστωτών που θα ελάμβανε πληρωμή στο εναλλακτικό σενάριο ή που έχει «πραγματικό οικονομικό συμφέρον» (genuine economic interest) όσον αφορά την εταιρία έχει ψηφίσει υπέρ του σχεδίου.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, παρά τις προσδοκίες, το σχέδιο αναδιάρθρωσης δεν περιλαμβάνει τον κανόνα απόλυτης προτεραιότητας (absolute priority rule), που συνιστά μία από τις θεμελιώδεις αρχές του Κεφαλαίου 11 του Αμερικανικού Πτωχευτικού Κώδικα, που αποτέλεσε άλλωστε και την αρχική έμπνευσή του. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι το νέο σχέδιο αναδιάρθρωσης μπορεί θεωρητικά να χρησιμοποιηθεί για να επιβάλει έναν μη συναινετικό συμβιβασμό σε πιστωτές με ανώτερες εξασφαλίσεις (senior creditors) χρησιμοποιώντας τις ψήφους πιστωτών με κατώτερες εξασφαλίσεις (junior creditors). Το ενδεχόμενο να συμβεί κάτι τέτοιο στο μέλλον παραμένει θεωρητικά ανοικτό αλλά θεωρείται δύσκολο, καθώς, ακριβώς όπως και στην περίπτωση του σχεδίου διακανονισμού, στα πλαίσια του σχεδίου αναδιάρθρωσης το δικαστήριο πρέπει να πειστεί ότι το σχέδιο είναι «δίκαιο και εύλογο» (fair and reasonable) προκειμένου να εξασκήσει την ευχέρειά του και να το εγκρίνει.

β) Το νέο εταιρικό μορατόριουμ

Εισάγεται για πρώτη φορά στο αγγλικό πτωχευτικό δίκαιο ένα εταιρικό μορατόριουμ, αυτόνομο και ανεξάρτητο, που δεν συνιστά καθεαυτή πτωχευτική διαδικασία. Το μορατόριουμ ενεργοποιείται μετά από δήλωση του διοικητικού συμβούλιου της εταιρίας σχετικά με την αδυναμία της εταιρίας να πληρώσει τα ληξιπρόθεσμα χρέη της (ή την πιθανότητα επέλευσης της αδυναμίας αυτής στο μέλλον), και αντίστοιχη δήλωση από τον διορισμένο από την εταιρία αξιολογητή αφερεγγυότητας (monitor) σχετικά με την πιθανότητα διάσωσης της εταιρίας εφόσον επέλθει το μορατόριουμ. Η αρχική διάρκειά του είναι 20 εργάσιμες ημέρες αλλά μπορεί να παραταθεί έως και ένα χρόνο (ή και περισσότερο με σχετική απόφαση δικαστηρίου) και μπορεί να τεθεί σε έναρξη εξωδικαστηριακά στις περισσότερες περιπτώσεις.

Τα νομικά αποτελέσματα που επιφέρει το μορατόριουμ συνίστανται σε:

(i) Αναστολή πληρωμής χρεών που έγιναν ληξιπρόθεσμα πριν την έναρξή του, ή που απορρέουν από υποχρεώσεις που αναλήφθηκαν πριν την έναρξή του. Όπως θα ήταν αναμενόμενο, υπάρχουν κάποιες σημαντικές εξαιρέσεις από αυτόν τον κανόνα, όπως η αμοιβή του συμβούλου αφερεγγυότητας, μισθώματα (καθ' όσον αφο-

ρούν την περίοδο ισχύος του μορατόριουμ) και οφειλές προς εργαζομένους. Η πιο σημαντική εξαίρεση είναι χωρίς αμφιβολία τα χρέη που απορρέουν από χρηματοοικονομικά συμβόλαια (financial services contracts). Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι το νέο μορατόριουμ δεν θα είναι από μόνο του απόλυτα αποτελεσματικό για εταιρίες μεγαλύτερου ενεργητικού που έχουν χρηματοοικονομικούς πιστωτές και θα πρέπει να συνυπάρξει παράλληλα με συμφωνίες standstill με τους συγκεκριμένους πιστωτές.

(ii) Αναστολή αγωγών και αναγκαστικής εκτέλεσης κατά των περιουσιακών στοιχείων της εταιρίας (με ορισμένες περιορισμένες εξαιρέσεις).

Είναι σημαντικό, τέλος, να αναφερθεί ότι και εταιρίες με έδρα την αλλοδαπή μπορούν ενδεχομένως να κάνουν χρήση της νέας αυτής δυνατότητας, με κριτήριο δικαιοδοσίας πάλι τον «επαρκή σύνδεσμο» (sufficient connection), όπως ισχύει και στα πλαίσια των σχεδίων διακανονισμού και αναδιάρθρωσης.

γ) Οι νέες ρυθμίσεις για τις ρήτρες ipso facto

Σε συνέχιση και επέκταση ήδη υπαρχόντων περιορισμών ως προς το δικαίωμα καταγγελίας συμβάσεων λόγω πτώχευσης, το νομοσχέδιο προβλέπει ότι οποιοσδήποτε όρος που επιτρέπει την καταγγελία συμβάσεων που αφορούν αγαθά και υπηρεσίες θα είναι αυτοδικαίως άκυρος σε περίπτωση που το αντισυμβαλλόμενο μέρος εισέλθει σε διαδικασία μορατόριουμ, σχέδιο αναδιοργάνωσης, διαχείριση (administration), εκκαθάριση κλπ. Επίσης, οποιοδήποτε άλλοι όροι καταγγελίας που ενδεχομένως συνέτρεχαν πριν την έναρξη των πιο πάνω διαδικασιών αλλά δεν ασκήθηκαν άμεσα δεν μπορούν πλέον να συντελούν λόγο καταγγελίας της σύμβασης για όσο χρόνο διαρκεί η σχετική διαδικασία.

Είναι σημαντικό να σημειώσει κανείς ότι οι περιορισμοί των ρητρών ipso facto αφορούν μόνο συμβάσεις αγαθών και υπηρεσιών όπου το αφερέγγυο αντισυμβαλλόμενο μέρος είναι ο αποδέκτης. Από αυτή την άποψη, το πεδίο ισχύος των σχετικών ρυθμίσεων θα είναι πολύ πιο περιορισμένο, συγκριτικά με τις αντίστοιχες ρυθμίσεις του αμερικανικού δικαίου. Επίσης, συμβάσεις που αφορούν χρηματοοικονομικές υπηρεσίες εξαιρούνται των περιορισμών. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι αντικρουόμενες δικαστικές αποφάσεις των αμερικανικών και βρετανικών δικαστηρίων όπως είχε συμβεί πριν από μερικά χρόνια στα πλαίσια της πτώχευσης της Lehman Brothers και της υπόθεσης Belmont μπορεί να ξανασυμβούν στο μέλλον²⁴.

Συμπερασματικά, η έμπνευση των νέων νομοθετικών αλλαγών δεν είναι καινούρια. Η βρετανική κυβέρνηση είχε εκφράσει την πρόθεση να επικαιροποιήσει τις διαδικασίες εταιρικής αναδιάρθρωσης για πρώτη φορά το 2016, ορμώμενη από το γεγονός ότι το Η.Β. είχε βρεθεί εκτός των πρώτων 10 θέσεων στην κατάταξη της Παγκόσμιας Τράπεζας για τα πιο αποτελεσματικά νομικά πλαίσια αναδιρθρώσεων

---

24. Perpetual Trustee Company Limited v BNY Corporate Trustee Services Limited, Lehman Brothers Special Financing Inc [2009] EWHC 2953 (Ch) και Belmont Park Investments PTY Limited v BNY Corporate Trustee Services Limited and Lehman Brothers Special Financing Inc [2011] UKSC 38.

και πτωχεύσεων²⁵ και με σκοπό να «διορθώσει» κάποιες ατέλειες συγκριτικά με το νομικό πλαίσιο των Ηνωμένων Πολιτειών, που επίσης συνιστά ένα φόρουμ που χρησιμοποιείται ευρέως για διεθνείς και περίπλοκες αναδιαρθρώσεις πολυεθνικών εταιρικών ομίλων. Η βρετανική κυβέρνηση είχε τότε προχωρήσει σε εκτεταμένη διαβούλευση και τα συμπεράσματα και οι προτάσεις της δημοσιεύτηκαν τον Αύγουστο του 2018²⁶. Το όλο εγχείρημα όμως σταμάτησε εκεί λόγω έλλειψης κοινοβουλευτικού χρόνου εν όψει του Brexit. Οι προτάσεις του 2018 όμως αναστήθηκαν κατεπειγόντως τον Μάρτιο του 2020 και σχεδόν δύο μήνες μετά το νομοσχέδιο των 240 σελίδων έκανε την εμφάνισή του, βρίσκεται κατά τη συγγραφή του παρόντος σημειώματος στο στάδιο της Βουλής των Λόρδων και αναμένεται να ψηφιστεί έως το τέλος Ιουνίου 2020. Παρά το Brexit, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι οι προτεινόμενες νομοθετικές ρυθμίσεις είναι συμβατές με το πνεύμα της Οδηγίας 2019/1023 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 20ής Ιουνίου 2019 περί πλαισίου για την προληπτική αναδιάρθρωση, την απαλλαγή από τα χρέη και τις ανικανότητες ή την έκπτωση οφειλετών²⁷.

3. Η.Π.Α. *Οι επιπτώσεις του COVID-19 ως γεγονός ανωτέρας βίας σε συγχωνεύσεις κι εξαγορές:* Οι περιορισμοί στις μετακινήσεις και συγκεντρώσεις που ακολούθησαν την έξαρση του COVID-19 επέφεραν, και συνεχίζουν να επιφέρουν, σημαντικές διαταραχές στη δραστηριότητα επιχειρήσεων σε ολόκληρο τον πλανήτη, πλήττοντας κυρίως τους τομείς του τουρισμού, του λιανικού εμπορίου, της εστίασης και των αερομεταφορών. Μεταξύ των πρώτων ερωτημάτων που νομικοί σύμβουλοι παγκοσμίως κλήθηκαν να απαντήσουν ήταν το κατά πόσο οι επιπτώσεις αυτές μπορούν να στοιχειοθετήσουν γεγονός ανωτέρας βίας (force majeure) ικανό να ανατρέψει τα αποτελέσματα εταιρικών συμφωνιών. Υπολογίζεται πως στις Η.Π.Α. το Μάρτιο του 2020 η συνολική αξία των περίπου 300 συγχωνεύσεων κι εξαγορών που είχαν συμφωνηθεί αλλά όχι ακόμα ολοκληρωθεί ξεπερνούσε το μισό τρισ. δολάρια²⁸. Πόσο εύκολο θα ήταν όμως να ανατραπούν τα αποτελέσματα αυτών εξαιτίας του COVID-19;

Προκειμένου να αποφασίσουν επί της δυνατότητας εφαρμογής των διατάξεων ανωτέρας βίας, τα αμερικάνικα δικαστήρια εξετάζουν: (α) αν το συγκεκριμένο γεγονός χαρακτηρίζεται ως περίπτωση ανωτέρας βίας στη συμφωνία, (β) αν ο κίνδυνος επέλευσής του και μη εκτέλεσης της συμφωνίας μπορούσε να προβλεφθεί και αν μπορεί να μετριαστεί, και (γ) αν η εκτέλεση της συμφωνίας έχει καταστεί πραγ-

25. <https://www.doingbusiness.org/en/data/exploretopics/resolving-insolvency>.

26. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/736163/ICG_-_Government_response_doc_-_24_Aug_clean_version__with_Minister_s_photo_and_signature__AC.pdf.

27. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L1023&from=CS>.

28. *M. Jennejohn* κ.α., COVID-19 as a Force Majeure in Corporate Transactions, σε *K. Pistor*, Law in the Time of COVID-19 (2020), Books 240, σελ. 141-154.

ματικά αδύνατη. Οι διατάξεις ανωτέρας βίας ερμηνεύονται ως διαλυτικές αιρέσεις²⁹ κι ιδιαιτέρως στενά, με τους δικαστές να εστιάζουν στο γράμμα της σύμβασης. Ο έλεγχος του δικαστηρίου επικεντρώνεται πρωτίστως στο αν το συγκεκριμένο γεγονός ή περίπτωση περιλαμβάνεται ειδικώς στη λίστα των περιπτώσεων που αποτελούν ανωτέρα βία στην υπό εξέταση σύμβαση. Συνεπώς, συμβάσεις που δεν αναφέρονται συγκεκριμένα σε πανδημίες, επιδημίες ή άλλες ιογενείς εξάρσεις ως γεγονότα ανωτέρας βίας δύσκολα θα ανατραπούν εξαιτίας των επιπτώσεων του COVID-19 στις δραστηριότητες ενός εκ των συμβαλλόμενων μερών³⁰.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η συχνότητα και ο τρόπος με τον οποίο παρόμοια γεγονότα προβλέπονται σε συμφωνίες συγχωνεύσεων κι εξαγορών. Μετά την άνοιξη του 2009 και την έξαρση του H1N1, ολοένα και περισσότερες συμφωνίες περιλαμβάνουν διατάξεις που καλύπτουν τις περιπτώσεις πανδημιών κι επιδημιών, με το ποσοστό να αυξάνεται κατά τη διάρκεια των δύο κυμάτων έξαρσης του MERS το 2012 και το 2015. Ωστόσο, σύμφωνα με έρευνα που αφορά συμφωνίες συγχωνεύσεων κι εξαγορών στις Η.Π.Α. από το 2003 έως και το Μάρτιο του 2020, οι περισσότερες από τις μισές αυτές συμφωνίες εξακολουθούν να μην περιλαμβάνουν σχετικές διατάξεις. Όποτε τα μέρη προβλέπουν σχετικά, είναι για να εξαιρέσουν τα γεγονότα αυτά από τις περιπτώσεις που συνιστούν ανωτέρα βία, μεταθέτοντας με αυτόν τον τρόπο το σχετικό κίνδυνο στον αγοραστή³¹. Από το σύνολο των εξεταζόμενων συμφωνιών, λιγότερες από μία στις οκτώ εξαιρούν ρητά τις περιπτώσεις πανδημιών ή επιδημιών χρησιμοποιώντας ειδικούς όρους (όπως pandemic, epidemic, disease) ενώ στο περίπου 36% των συμφωνιών εξαιρούνται γενικές κατηγορίες έκτακτων περιστάσεων (όπως acts of god ή calamities)³².

Δεδομένης της σημασίας που δίνουν τα δικαστήρια στις Η.Π.Α. στο γράμμα της σύμβασης, στις περιπτώσεις στις οποίες οι πανδημίες ή επιδημίες εξαιρούνται ρητά, η επιτυχής επίκληση από τον αγοραστή ανωτέρας βίας φαντάζει αδύνατη. Στην προσπάθεια να μετατεθεί ο κίνδυνος πίσω στην αποκτώμενη εταιρία, εμφανίστηκε το φαινόμενο των λεγόμενων «disproportionate effects qualifiers». Αφού ρητά εξαιρεθούν συγκεκριμένα γεγονότα (π.χ. πανδημίες) από τις περιπτώσεις που συνιστούν ανωτέρα βία, οι πρόσθετες αυτές διατάξεις συνεχίζουν προβλέποντας πως, σε κάθε περίπτωση, τα ίδια αυτά γεγονότα θα αποτελούν περίπτωση ανωτέρας βίας ικανή να ανατρέψει τα αποτελέσματα της σύμβασης αν η αποκτώμενη επιχείρηση επηρεάζεται από αυτά δυσανάλογα σε σύγκριση με παρόμοιες επιχειρήσεις

29. *Hexion Specialty Chemicals, Inc. et al. v. Huntsman Corp.* (Del. Ch. Sept. 29, 2008).

30. *R.A. Lord*, 30 Williston on Contracts § 77:31 (4th Ed.)· *Kel Kim Corp. v. Cent. Mkts., Inc.* 70 N.Y.2d 900, 902 (1987)· *Watson Labs. Inc. v. Rhone-Poulenc Rorer Inc.* (C.D. Cal. 2001).

31. Βλ. επίσης *Καραμπατζό*, Οι ρήτρες ουσιώδους δυσμενούς μεταβολής των συνθηκών (material adverse change/effect) στις διαδικασίες συγχωνεύσεως ή εξαγοράς επιχειρήσεων, ΔΕΕ 2014, σελ. 665-672.

32. *M. Jennejohn κ.α.*, COVID-19 as a Force Majeure in Corporate Transactions.

στον ίδιο κλάδο³³. Τα «disproportionate effects qualifiers» περιλαμβάνονταν ήδη συχνά σε συμφωνίες συγχωνεύσεων κι εξαγορών, όμως η συζήτηση γύρω τους αυξήθηκε σημαντικά εν όψει των επιπτώσεων του COVID-19.

Σε κάθε περίπτωση, όπως προαναφέρθηκε, συχνότερα εξαιρούνται από τις περιπτώσεις ανωτέρας βίας γενικότερες κατηγορίες έκτακτων περιστάσεων, όπως acts of god ή calamities. Η ερώτηση που προκύπτει είναι αν αυτοί οι γενικοί όροι πρέπει να ερμηνεύονται ώστε να περιλαμβάνουν τις περιπτώσεις πανδημιών όπως ο COVID-19. Δύσκολα θα μπορούσε να υποστηριχθεί πως ποτέ δεν τις περιλαμβάνουν, αφού πολλές φορές οι γενικοί αυτοί όροι συνοδεύονται από παραδείγματα μεταξύ των οποίων και οι πανδημίες. Δύσκολα θα μπορούσε, ωστόσο, να υποστηριχθεί και το αντίθετο, ότι δηλαδή οι παραπάνω γενικοί όροι πάντοτε καλύπτουν τις περιπτώσεις πανδημιών. Καθώς στην πλειονότητα των περιπτώσεων οι γενικοί όροι συνοδεύονται από παραδείγματα, η παράλειψη αναφοράς σε πανδημίες ή επιδημίες αποδεικνύει ενδεχομένως πως τα μέρη δεν επιθυμούσαν να τις συμπεριλάβουν στα γεγονότα ανωτέρας βίας.

Όσο ενδιαφέρον κι αν παρουσιάζει η μελέτη της «αρχιτεκτονικής» των διατάξεων ανωτέρας βίας, το πλαίσιο των σχετικών διαφορών διαμορφώνεται από μία σειρά πρόσθετων παραγόντων. Παραδοσιακά, τα αμερικάνικα δικαστήρια εμφανίζονται διστακτικά να ανατρέψουν τα αποτελέσματα μίας σύμβασης όταν τα μέρη έχουν ήδη συμφωνήσει για τον καταμερισμό του κινδύνου μεταξύ τους³⁴. Τα δικαστήρια του Delaware, ενδεικτικά, αποδέχθηκαν για πρώτη φορά στην ιστορία τους την ακύρωση συμφωνίας συγχώνευσης εξαιτίας ανωτέρας βίας το 2018³⁵. Επίσης, ακόμα κι αν το γράμμα της σύμβασης συνηγορεί υπέρ του, ο αγοραστής θα πρέπει επιπλέον να αποδείξει πως δεν μπορούσε να προβλέψει και δεν μπορεί να μετριάσει τον κίνδυνο ανωτέρας βίας³⁶ και πως η εκτέλεση της συμφωνίας δεν είναι απλά οικονομικά δυσχερής αλλά πραγματικά αδύνατη³⁷. Ένας από τους παράγοντες που τα αμερικάνικα δικαστήρια λαμβάνουν σταθερά υπ' όψιν είναι, επίσης, η διάρκεια της οικονομικής δυσκολίας που παρουσιάζει η αποκτώμενη εταιρία³⁸. Προκειμένου να επιτύχει ο αγοραστής την ανατροπή των αποτελεσμάτων μίας συμφωνίας συγχώνευσης ή εξαγοράς, η οικονομική δυσχέρεια που παρουσιάζει η αποκτώμενη εται-

---

33. G. Weinstein κ.α., Drafting Considerations from the MAC Decision, 18.11.2018, <https://corp-gov.law.harvard.edu/2018/11/18/drafting-considerations-from-the-mac-decision/>.

34. In re Ibp Inc. V. Tyson Foods Inc. (Del. Ch. 2001).

35. Akorn, Inc., v. Fresenius Kabi AG, et al. (Del. Ch. October 1, 2018), όπου η δραματική πτώση στα οικονομικά αποτελέσματα της αποκτώμενης φαρμακευτικής εταιρίας Akorn, Inc., σε συνδυασμό με την αποκάλυψη σημαντικών παραβιάσεων από αυτήν κανόνων της αμερικανικής Αρχής Τροφίμων και Φαρμάκων (FDA), κατά την περίοδο μεταξύ της υπογραφής της συμφωνίας εξαγοράς και της ολοκλήρωσής της, αποδείχθηκαν αρκετά για την ανατροπή των αποτελεσμάτων της συμφωνίας.

36. R.A. Lord, 30 Williston on Contracts § 77:31 (4th Ed.).

37. In re Cablevision Consumer Litig., (E.D.N.Y. 2012) □ Tracy Bateman et al., 77A Corpus Juris Secundum, Sales § 370.

38. In re Ibp Inc. v. Tyson Foods Inc. (Del. Ch. 2001).

ρία εξαιτίας του γεγονότος ανωτέρας βίας θα πρέπει να διαρκέσει περισσότερο από ένα και, πιθανότατα, δύο τρίμηνα του οικονομικού έτους της. Και, παρά τις όποιες προβλέψεις, απομένει ακόμα να διαπιστωθεί η ακριβής διάρκεια των επιπτώσεων του COVID-19 σε κάθε κλάδο ή συγκεκριμένη επιχείρηση. Αν υπάρχει αμφιβολία ως προς τα πραγματικά περιστατικά ή τα επιχειρήματα του αγοραστή ως προς τα παραπάνω, τότε το δικαστήριο θα αποφασίσει υπέρ της αποκτώμενης εταιρίας.

Τέλος, σημειώνεται πως στις Η.Π.Α., μέχρι σήμερα, δεν υπάρχει εκτενής νομολογία για την έξαρση ασθενειών ως περιπτώσεων ανωτέρας βίας³⁹. Ενδεχομένως, η παγκόσμια έκταση της έξαρσης του COVID-19 να διαχωρίζει τη συγκεκριμένη περίπτωση από παρόμοιες πανδημίες ή επιδημίες και να αποδειχθεί ευκολότερο τελικά για τους αγοραστές να ανατρέψουν συμφωνηθείσες συγχωνεύσεις ή εξαγορές. Το σίγουρο είναι πως, τουλάχιστον στο άμεσο μέλλον, η διαπραγμάτευση των συμβατικών προβλέψεων ανωτέρας βίας θα είναι εκτενέστερη και η ερμηνεία τους από τον νομικό κόσμο εξαιρετικά επίκαιρη.

4. Κύπρος. *Νομικό Πλαίσιο και ηλεκτρονικό χρήμα στη Κύπρο:* Μέχρι και την υιοθέτηση της Οδηγίας 2000/46/EK επιτρεπόταν μόνο στα πιστωτικά ιδρύματα να εκδίδουν και να διαχειρίζονται μέσα πληρωμής εν γένει καθώς και το ηλεκτρονικό χρήμα. Με την Οδηγία 2009/110/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16^{ης} Σεπτεμβρίου 2009 για την ανάληψη, άσκηση και προληπτική εποπτεία της δραστηριότητας ιδρύματος ηλεκτρονικού χρήματος, την τροποποίηση των Οδηγιών 2005/60/EK και 2006/48/EK, καταργήθηκε η Οδηγία 2000/46/EK (εφεξής θα αναφέρεται ως η Οδηγία) εναρμονίζοντας πλήρως τις νομοθεσίες των κρατών - μελών με το περιεχόμενο της⁴⁰. Για σκοπούς εναρμόνισης της εθνικής νομοθεσίας με την Οδηγία 2009/110/EK η Οδηγία ενσωματώθηκε στην Κύπρο με τον περί Ηλεκτρονικού Χρήματος Νόμο του 2012 (81(I)/2012) και ο οποίος τροποποιήθηκε με τον Περί Ηλεκτρονικού Χρήματος (Τροποποιητικό) Νόμο του 2018 (Ν.30(I)/2018) το 2018⁴¹ (εφεξής θα αναφέρεται ως ο Νόμος). Το νομικό πλαίσιο συμπληρώνεται με την περί Ιδρυμάτων Ηλεκτρονικού Χρήματος Οδηγία 2012 σε σχέση με την ανάληψη, άσκηση και προληπτική εποπτεία της δραστηριότητας ιδρύματος ηλεκτρονικού χρήματος⁴².

---

39. Hogan Lovells, A U.S. litigator's perspective on force majeure, 20.03.2020, https://www.hoganlovells.com/~/_media/hogan-lovells/pdf/2020-pdfs/2020_03_20_force_majeure_clauses_and_covid-19.pdf.

40. Βλ. αρ. 16 της Οδηγίας 2009/110/EK.

41. Η τροποποίηση κατέστη αναγκαία για σκοπούς εναρμόνισης με το Αρ. 111 της Οδηγίας (ΕΕ) 2015/2366 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Νοέμβριου 2015 σχετικά με υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, την τροποποίηση των οδηγιών 2002/65/EK, 2009/110/EK και 2013/36/ΕΕ, και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010 και την κατάργηση της οδηγίας 2007/64/EK.

42. Βλ. <https://www.centralbank.cy/images/media/redirectfile/Electronic%20Money%20Institutions/EMI-DIRECTIVE-GR-241-29062012.pdf>.

Ο Νόμος, όπως και η Οδηγία ορίζει το ηλεκτρονικό χρήμα ως μια νομισματική αξία αποθηκευμένη σε ηλεκτρονική μορφή, περιλαμβανομένης της μαγνητικής μορφής, όπως αυτή η αξία αντιπροσωπεύεται από μια απαίτηση έναντι του εκδότη ηλεκτρονικού χρήματος, η οποία εκδίδεται επί τη παραλαβή χρηματικού ποσού για το σκοπό πραγματοποίησης πράξεων πληρωμής και γίνεται δεκτή από άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα πέραν του εκδότη⁴³. Από τον ορισμό που δίδει ο Νόμος καθίσταται ευδιάκριτος και ο σκοπός της χρήσης του ηλεκτρονικού χρήματος που δεν είναι άλλος από την αποπληρωμή διάφορων ποσών. Έτσι το ηλεκτρονικό χρήμα δεν προσφέρεται για την διενέργεια καταθέσεων και σε κάθε περίπτωση δεν είναι τοκοφόρο⁴⁴.

Οι εκδότες ηλεκτρονικού χρήματος μπορούν να είναι οι τράπεζες⁴⁵, τράπεζες που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας από αρμόδιες αρχές άλλων κρατών - μελών⁴⁶, συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα, ιδρύματα τα οποία παρέχουν ταχυδρομικές υπηρεσίες πληρωμών και τα οποία εκδίδουν ηλεκτρονικό χρήμα βάσει σχετικής νομοθεσίας, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες όταν δεν ενεργούν υπό την ιδιότητα τους ως νομισματικές ή άλλες δημόσιες αρχές, τα κράτη - μέλη ή οι περιφερειακές ή τοπικές αρχές τους, όταν ενεργούν υπό την ιδιότητα τους ως δημόσιες αρχές και τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος⁴⁷.

Για την εξασφάλιση άδειας λειτουργίας ως ίδρυμα ηλεκτρονικού χρήματος δεν απαιτείται από το Νόμο η τήρηση κάποιας συγκεκριμένης μορφής, αλλά θα πρέπει να είναι σε κάθε περίπτωση «νομικό πρόσωπο». Οι προϋποθέσεις και η διαδικασία για τη χορήγηση και τη διατήρηση άδειας λειτουργίας ιδρύματος ηλεκτρονικού χρήματος προβλέπεται στο Μέρος III του Νόμου. Το νομικό πρόσωπο που ζητεί άδεια λειτουργίας ιδρύματος ηλεκτρονικού χρήματος οφείλει να έχει κατά το χρόνο αδειοδότησης αρχικό κεφάλαιο τουλάχιστον € 350.000⁴⁸. Σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος θα πρέπει να διασφα-

---

43. Βλ. το αρ. 2 της Οδηγίας 2009/110/EK και τα σημεία 7 και 8 προοιμίου της Οδηγίας για τη σκοπιμότητα της επιλογής του εν λόγω ορισμού.

44. Το αρ. 28 του Νόμου απαγορεύει ρητά την τη «χορήγηση τόκου ή οποιοδήποτε άλλο οφέλους συνδεδεμένου με τη διάρκεια του χρονικού διαστήματος κατά το οποίο ο κάτοχος ηλεκτρονικού χρήματος κατέχει το ηλεκτρονικό χρήμα».

45. Σύμφωνα με το αρ. 1 της Οδηγίας οι τράπεζες (πιστωτικά ιδρύματα) θεωρούνται εκείνες που ορίζονται σύμφωνα την έννοια του σημείου 1) του άρθρου 4 της οδηγίας 2006/48/EK, περιλαμβανομένων, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, των ευρισκομένων στην Κοινότητα υποκαταστημάτων κατά την έννοια του σημείου 3) του άρθρου 4 της εν λόγω οδηγίας πιστωτικών ιδρυμάτων με έδρα εκτός της Κοινότητας σύμφωνα με το άρθρο 38 παράγραφος 3 της ίδιας οδηγίας.

46. Στο προοίμιο της Οδηγίας αναφέρεται ότι το καθεστώς που εφαρμόζεται στα υποκαταστήματα των ιδρυμάτων ηλεκτρονικού χρήματος που έχουν την έδρα τους εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν θα πρέπει να είναι ευνοϊκότερο από το καθεστώς των υποκαταστημάτων ηλεκτρονικού χρήματος των ιδρυμάτων με έδρα εντός άλλων κρατών μελών (βλ. και το αρ. 5 του Νόμου).

47. Βλ. Αρ. 4 (4) του Περί Ηλεκτρονικού Χρήματος Νόμου του 2012 (81(I)/2012).

48. Βλ. Αρ. 12 του Περί Ηλεκτρονικού Χρήματος Νόμου του 2012 (81(I)/2012).

λίζουν τα χρηματικά ποσά που λαμβάνουν σε αντάλλαγμα για την έκδοση ηλεκτρονικού χρήματος και σε περίπτωση που παρέχουν υπηρεσίες πληρωμών που δεν έχουν σχέση με την έκδοση ηλεκτρονικού χρήματος, τα χρηματικά ποσά που λαμβάνουν από τους χρήστες υπηρεσιών πληρωμών ή μέσω άλλου παρόχου υπηρεσιών πληρωμών για την εκτέλεση πράξεων πληρωμής⁴⁹.

Όπως έχει διαφανεί πιο πάνω, η ίδρυση και λειτουργία ιδρύματος ηλεκτρονικών πληρωμών στη Κύπρο, ρυθμίζεται από λεπτομερείς κανόνες καθώς και από την περί Ιδρυμάτων Ηλεκτρονικού Χρήματος Οδηγία 2012 της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου. Η ίδρυση ενός τέτοιου ιδρύματος στη Κύπρο έχει το επιπρόσθετο πλεονέκτημα του ευρύτερου νομικού πλαισίου της Κύπρου, η οποία είναι πλήρες μέρος της Ε.Ε., παρέχοντας ουσιαστικά την είσοδο Εταιριών παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικού χρήματος στην ενιαία αγορά. Αντίστοιχα Εταιρίες που επιλέγουν τη Κύπρο για την ίδρυση και λειτουργία Ιδρυμάτων Ηλεκτρονικού Χρήματος, απολαμβάνουν το ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς της Κυπριακής Δημοκρατίας, το οποίο αυτή τη στιγμή προβλέπει ποσοστό 12,5% φόρου καθώς και φοροαπαλλαγές από διάφορα είδη εισοδήματος, όπως τα μερίσματα και τα κέρδη από διάθεση τίτλων. Στα πλεονεκτήματα που προσφέρει η Κυπριακή Δημοκρατία ως προορισμός διάφορων Εταιριών που επιθυμούν να ιδρύσουν ένα τέτοιο Ίδρυμα Ηλεκτρονικού Χρήματος είναι οι διάφορες διμερείς συνθήκες που έχει συνάψει η Κυπριακή Δημοκρατία με τρίτες χώρες, οι οποίες καθιστούν δυνατή την αποφυγή διπλής φορολόγησης.

Εξάλλου, αυτή τη στιγμή επίκειται μια πολύ σημαντική μεταρρύθμιση στη Κυπριακή Δικαιοσύνη, η οποία στοχεύει στην βελτίωση της ταχύτητας απονομής της δικαιοσύνης και ιδιαίτερα σε εμπορικές και αστικές διαφορές, όπου θα ιδρυθεί ένα Εμπορικό Δικαστήριο⁵⁰ το οποίο θα εκδικάζει διαφορές που υπερβαίνουν τα € 2.000,00, στις καινοτομίες του οποίου εντοπίζεται η δυνατότητα διεξαγωγής διαδικασιών εξ' ολοκλήρου στην Αγγλική Γλώσσα κατόπιν συμφωνίας των μερών.

---

49. Βλ. Αρ. 13 του Περί Ηλεκτρονικού Χρήματος Νόμου του 2012 (81(I)/2012). Ωστόσο, για την απόκτηση άδειας λειτουργίας ιδρύματος ηλεκτρονικού χρήματος θα πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στις διατάξεις της περί Ιδρυμάτων Ηλεκτρονικού Χρήματος Οδηγία 2012 σε σχέση με την ανάληψη, άσκηση και προληπτική εποπτεία της δραστηριότητας ιδρύματος ηλεκτρονικού χρήματος.

50. Προσχέδιο του Νόμου που προνοεί για την ίδρυση εμπορικού Δικαστηρίου μπορεί να εντοπιστεί στο σύνδεσμο [http://www.mjpo.gov.cy/mjpo/MJPO.nsf/All/1B6A27149033C39DC225815D00-217C52/\\$file/Νομοσχέδιο%20με%20τίτλο%20Ο%20περι%20της%20ίδρυσης%20και%20Λειτουργίας%20Εμπορικού%20Δικαστηρίου%20Νόμος%20του%202017.pdf](http://www.mjpo.gov.cy/mjpo/MJPO.nsf/All/1B6A27149033C39DC225815D00-217C52/$file/Νομοσχέδιο%20με%20τίτλο%20Ο%20περι%20της%20ίδρυσης%20και%20Λειτουργίας%20Εμπορικού%20Δικαστηρίου%20Νόμος%20του%202017.pdf).